

Tema 7: A CÉLULA COMO NIVEL DE ORGANIZACIÓN

□ Teoria celular

* ANTECEDENTES:

- Robert Hooke foi o primeiro a utilizar a palavra "célula".
- Robert Brown descobriu o núcleo celular.
- Van Leeuwenhoek construiu um microscópio com que visualizou pequenos organismos na água da maré, assim como glóbulos vermelhos.
- Rudolf Virchow afirmou que as células se originam a partir de outras preexistentes.
- Santiago Ramón y Cajal universalizou a teoria celular.

* TEORÍA CELULAR: SCHLEIDEN E SCHWANN

- A célula é a unidade morfológica dos seres vivos.
- A célula é a unidade fisiológica dos seres vivos.
- As células só se podem originar a partir de outras preexistentes.
- A célula é a unidade genética autônoma dos seres vivos (Sutton e Boveri).

□ Funciones celulares

A célula tem que levar a cabo as 3 funções de um ser vivo (nutrição, relação e reprodução) para manter-se e perpetuar-se no espaço e no tempo.

Nos seres pluricelulares hai un reparto de traballo para realizar estas funcións. Nos unicelulares a única célula realiza as 3 funcións.

Nutrición

* ETAPAS DA NUTRICIÓN:

1. Inxestión celular: entrada de materia.

- íons e moléculas pequenas pasan a través da membrana por permisibilidade.
- moléculas de maior tamaño penetran por endocitose:
 - fagocitose: formación de pseudópodos.
 - pinocitose: penetración de líquido.

2. Metabolismo: transformacións que experimenta a materia.

- Anabolismo: formación de moléculas complejas a partir de outras máis sencillas e aporte de enerxía.
- Catabolismo: degradación de materia liberando enerxía e dando como produtos substancias máis sencillas.

A enerxía liberada gardase no ATP e pode ser utilizada rompendo a molécula e separando un fosfato. Así, a célula pode volver a almacenar de novo enerxía co proceso inverso.

A célula tiende a aproveitar toda a enerxía que produce no seu catabolismo, pero algúnia sempre se perde en forma de calor.

3. Excreción (a materia que sae da célula é tóxica, un producto metabólico de degradación) e secreción (a materia que sae foi elaborada e ten utilidade), mediante permeabilidad e excitose.

* TIPOS DE NUTRICIÓN:

- Heterótrofa / quimiorganotrofa: a materia luxenida é orgânica ou inorgânica e a enerxía é química.
- Autótrofa / fotolitoautótrofa: a materia luxenida é inorgânica e a enerxía é luminosa.

Relación

A sensibilidade celular é a facultade das células de reaccionar fronte a estímulos exteriores ou interiores. As reacciones das células son cambios no metabolismo, contracciones e movementos. Estes últimos poden ser: ameboides (a célula cunte pseudopodos) e vibrátiles (a célula presenta cilios ou flagelos).

As células dos tecidos perden estes movementos pero conservan a súa sensibilidade. Nun ser plunicelular hai un reparfo de funcións, entre estas, captar e transmitir estímulos ou especializarse en movementos internos.

Reproducción

Comprende os procesos que dan lugar a novas células. A célula é a unidade reprodutora dos seres vivos e este proceso ven condicionado pola división celular, da que hai 2 tipos: mitose (todas as células agás as precursoras das sexuales) e meiose (só as precursoras das sexuales).

Orixe e evolución dos seres vivos

* AS PRIMEIRAS MOLECULAS:

Opariu propuxo que a vida xurdiu nos océanos, nos que estaballan as moléculas nucleicas (caldo primordial), formadas a partir dos gases da atmosfera redutora. A alta temperatura, os raios ultravioletas e as descargas eléctricas provocaron reaccións entre as moléculas, que oxixuaron amoníaco, e estes proteínas.

Experimento de Miller

Conseguiu demostrar a teoría de Opariu creando materia orgánica a partir de materia inorgánica, simulando as condicións da atmosfera primativa. O experimento deu como resultado ácido acético, ADP-glicosa, glicina, alanina, ácido glutámico e ácido aspártico.

* EVOLUCIÓN DAS CÉLULAS PRIMITIVAS:

As primeiras estruturas celulares (proxeuctes ou protoctites) apareceron hai 3800 m.a.; eran vesículas membranosas con proteínas e ARN (no que se almacenaba a información xenética), que pasoua a ser ADN, que é unicamente máis estable.

Eran heterótrofos anaerobios e se alimentaban de moléculas orgánicas. Cando estas se esgotaron, algúns tipos celulares aliñentáronse doutras células e as súas paredes engrosaron. Outras lograron sintetizar moléculas orgánicas a través da fotosíntese. Máis tarde, a oxidación da atmosfera supuxo a desaparición de moitas células; outras adaptáronse e utilizaron o oxíxeno para o seu metabolismo, o que deu lugar á respiración aerobia.

□ Teoría da endosimbiose (Lynn Margulis)

As células eucariotas apareceron en forma de organismos anaerobios que estableceron unha relación endosimbiótica coa bacterian, o que deu lugar a distintos orgánulos:

- Mitocondrias: unha bacteria aerobia estableceu unha relación simbiótica coa eucariota anaerobia.
- Cloroplastos: procariontas cianobacterias pasaron a vivir dentro de eucariotas.
- Núcleo: captura de arqueobacterias no interior dunha eucariota (eucariota primitiva). O xenoma eucariota é a fusión dos 2 xenomas.

* FATOS QUE AVALAM A TEORIA:

- Mitocôndrias e cloroplastos possuem dobra membrana
- A membrana interna das mitocôndrias e cloroplastos tem um fosfolípido que só se adapta nas células eucarióticas.
- Mitocôndrias e cloroplastos possuem ADN e ribossomos próprios.

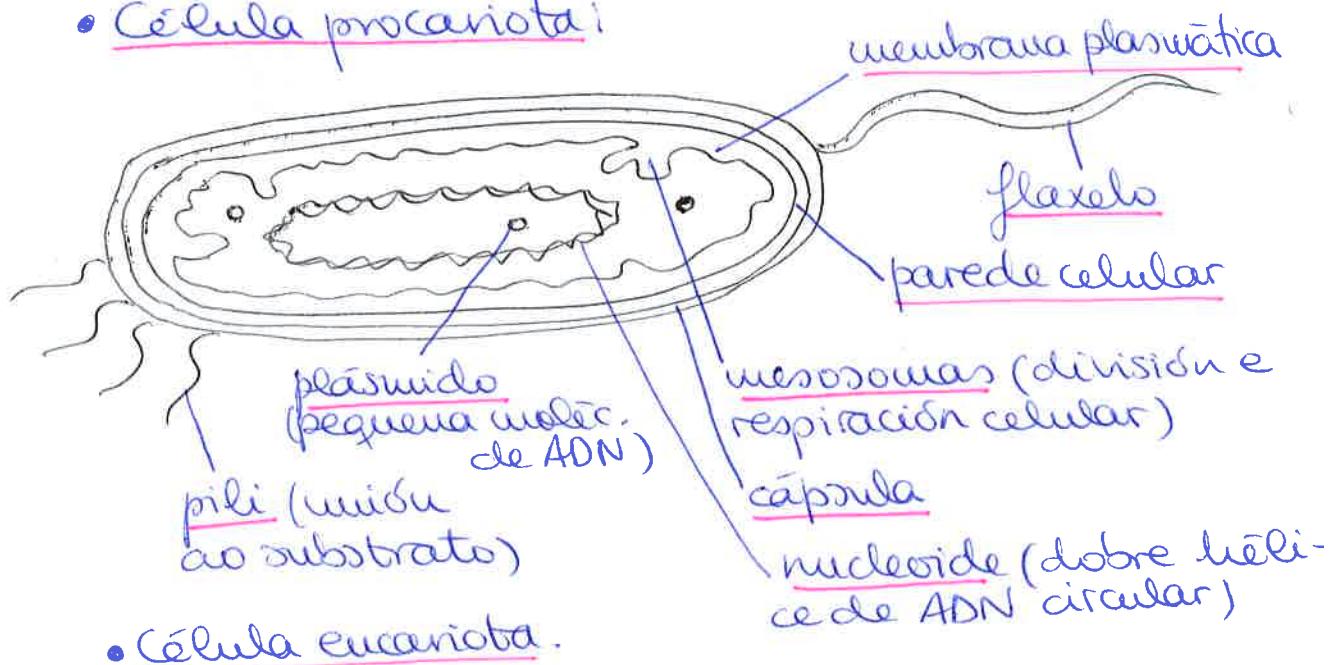
□ Tipos de organização celular

Organização acelular

- Vírus: estruturas parasitas que necessitam a célula hospede para desenvolver o seu ciclo biológico. Estão formados por ADN ou ARN, uma cápsida proteínica e, nalguns casos, uma envoltura membranosa da célula invadida.
- Vírus.
- Píndus.

Organização celular

- Célula procariota:

- Célula eucariota.

* DIFERENZAS ENTRE CÉLULAS EUCARIONTAS E PROCARIOTAS:

Procariotas

- Ýen envoltura nuclear. Material xenético no nucleoide.
- Íen orgánulos, agás ribosomas (máis pequenos que os eucariotas).
- Parede celular Íen celulosa, de muréina.
- Un cromosoma siuxelo e circular.
- Máis pequena.

Eucariotas

- Material xenético dentro da envoltura nuclear, formando o núcleo.
- Con orgánulos.
- De existe, é de celulosa (c. vexetal) ou quitina (frutos).
- Varios cromosomas complexos e lineais.
- Máis grande.

* DIFERENZAS ENTRE CÉLULAS ANIMAIS E VEXETAIS:

Animais

- Íen parede celular.

Vexetais

- Con parede celular de celulosa.

Animais

- Sou cloroplantes nun glioxisomas.
- Con centrosoma con centrioles organizadores do fuso mitótico.
- Sistema vacuolar menos desenvolvido.

Vexetais

- Con cloroplantes e glioxisomas.
- Non posúen centrosoma.
- Sistema vacuolar máis desenvolvido.

□ Células nai

Sou células capaces de dividirse indefinidamente e diferenciarse en moitos tipos de células, polo que funcionan como un sistema reparador. Existen as células nai embrionarias e as células nai adultas.

- Totipotentes: colocadas nun útero poden orixinar un organismo. Pertenecen a este grupo as células do cigoto e as dos dous primeiros días de desenvolvemento embrionario.
- Plenipotentes: dan lugar á maioría dos tecidos, pero non a un organismo.
- Multipotentes: poden orixinar as células dun órgano concreto.
- Unipotentes: son as que se poden renovar dun tecido adulto.

□ Observación e análise da célula

Os métodos de estudo celular podem ser de observación directa (morfológicos) ou indirectos (fisiocoquímicos).

- O fracionamento celular permite nos separar células (tratando un tecido con enzimas), separar orgánulos (mediante esmagamento ou ultrassons) ou ultracentrifugar e decantear (precipitando primeiro os orgánulos de maior tamaño).

Microscopia

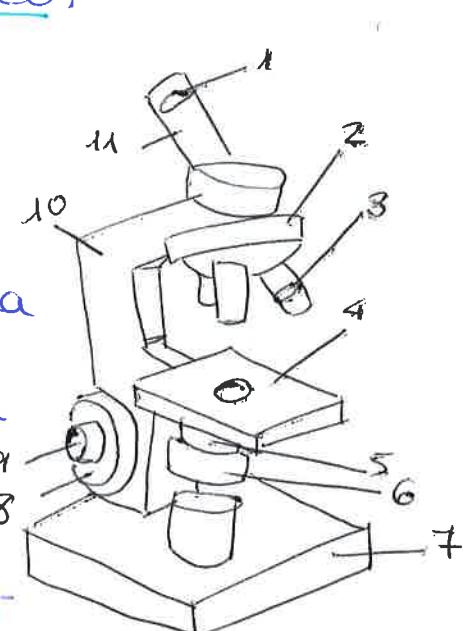
Nos microscopios valóraseas duas características:

- O aumento: número de veces que incrementa o tamaño da imaxe.
- O poder de resolución: capacidade para distinguir separadamente dous puntos moi próximos.

* MICROSCOPIO ÓPTICO:

• Parte mecánica:

- Pé (1): soporte.
- Brazo (10): asa.
- Platina (4): onde se auxeta a preparación; un orificio deixá pasar a luz.
- Tubo (11): nos extremos ten o obxectivo e o ocular. Os obxectivos dispónense no revólver (2).
- Parafusos de enfogue: macro-métrico (8) e micrométrico (9).

- Parte óptica:

- Ocular(1): lente da parte superior do tubo.
- Obxectivos(3): lentes do revólver.
- Condensador(5): lentes que concentraron o foco.
- Diáfragma(6): regula a cantidade de luz.

* DIFERENZAS E SEMELLANZAS EN - TRE O MICROSCOPIO ÓPTICO E O ELECTRÓNICO:

M. óptico.

- luz visible.
- lentes.
- polo ollo.
- vires e mortas.
- Un feixe de luz diríxese mediante unha lente condensadora e amplifica coa lente do obxectivo e do ocular.
- Moi finos e fixados e incluídos en parafina.

FONTE DE LUZ

MODO DE ENFOQUE

ONDE SE VE A IMAXE

COMO SON AS CÉWLAS

PRIMOS. BÁSICOS (OS MESMOS)

ÓRGANOS E TÉCIDOS

M. electrónico

- feixe de electróns.
- electroimáns que desvian os electróns.
- nunha pantalla fluorescente ou nunha placa fotográfica.
- imaxes mortas.

PRIMOS. BÁSICOS (OS MESMOS)

- Un feixe de electróns diríxese mediante unha lente condensadora e amplifica coa lente do obxectivo e do projector.
- Moi finos e fixados e incluídos en resina.

M. óptico

$$\bullet 0'2 \mu\text{m} = 200 \text{ nm}$$

PODER DE
RESOLUCIÓN

M. electrónico

$$\bullet 0'002 \mu\text{m} = 2 \text{ nm}$$

■ Preguntas importantes:

- 1 - Enunciar a teoría celular.
- 2 - Aportacións dos científicos máis importantes.
- 3 - Explicar as funcións das células.
- 4 - Explicar a teoría de Opari e o experimento de Miller.
- 5 - Teoría endosimbiótica: enunciar e explicar os feitos que a avalan.
- 6 - Organización e morfoloxía celular; virus, células procariotas e células eucariotas.
- 7 - Semellanzas e diferenzas entre microscopio óptico e microscopio electrónico.
- 8 - Partes dun microscopio. Diferenzas parte mecánica e parte óptica. Definir poder de resolución e aumentos.
- 9 - Saber o poder de resolución dun microscopio óptico e o dun electrónico.

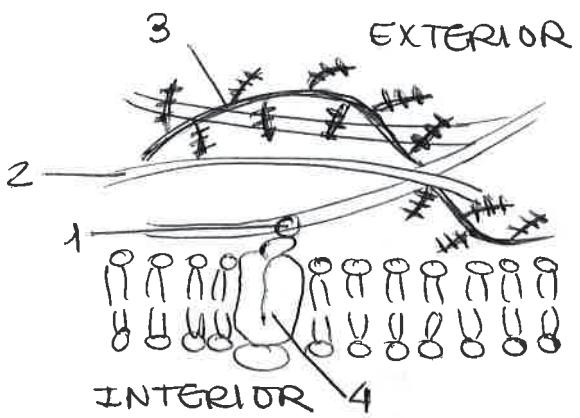
Tema 8: A CÉLULA EUCARIOTA: MEMBRANA E CITOPLASMA

■ Envoltura celular matrix extracelular

É un produto de secreción celular que se deposita sobre a superficie externa da membrana plasmática das células animais. Vai da célula a outras e é mais abundante nas do tecido conjuntivo.

* COMPOSICIÓN:

O maior componente é o colágeno, que forma fibras de grande elasticidade e resistência à tensão (2). Há também uma rede de peptidoglicanos que as rodeiam (3). A fibronectina (1) é uma glico proteína que se une a um receptor de certas proteínas de membrana, denominadas integrinas (4). Estas, ligam-se ao citoesqueleto e permitem o intercâmbio de substâncias.

* FUNÇÕES:

A função principal é a de proteção e a de sustento da célula; ainda que também permitam o intercâmbio de substâncias entre o interior e o exterior da célula.

Parede celular

* ESTRUTURA E COMPOSIÇÃO:

O componente básico é a celulosa.

• lâmina media: é a que primeiro se forma, a mais externa; consta de pectina.

• parede primaria: formase cando as células están a medrar. É delgada e flexible para permitir o aumento de volume. Sitúase por debaixo da lámina media e está formada por fibras de celulosa cementadas por polisacáridos e glicoproteínas.

• parede secundaria: formase nas células maduras por engrossamento da parede primaria ou por secreción de novas capas. Forma a capa interna, contém mais celulosa que a parede primaria e en certas partes vexetais posúe lignina, ceras e cutina ou suberina.

• Outras estruturas:

- plasmodesmos: pontes de comunicación entre citoplasmas.

- pintadeiras: zonas delgadas da parede celular, formadas pola lámina media e a parede secundaria e que están ao mesmo nível das células veciñas.

* FUNÇÕES:

• Dar forma e rigidez às células.

• Manter o balance osmótico: as células estão nun medio hipotónico, non regulado osmoticamente.

• Unir células adxacentes.

• Favorecer o intercambio de fluidos e a comunicación celular.

Comparación matriz-pared

* DIFERENZAS:

- A matriz é propia das células animais e a parede das vexetais.
- A matriz está formada por colágeno e peptidoglicanos e a parede por celulosa.
- A matriz permite intercambios mediante integrinas e a parede mediante plasmodesmos e punceladuras.

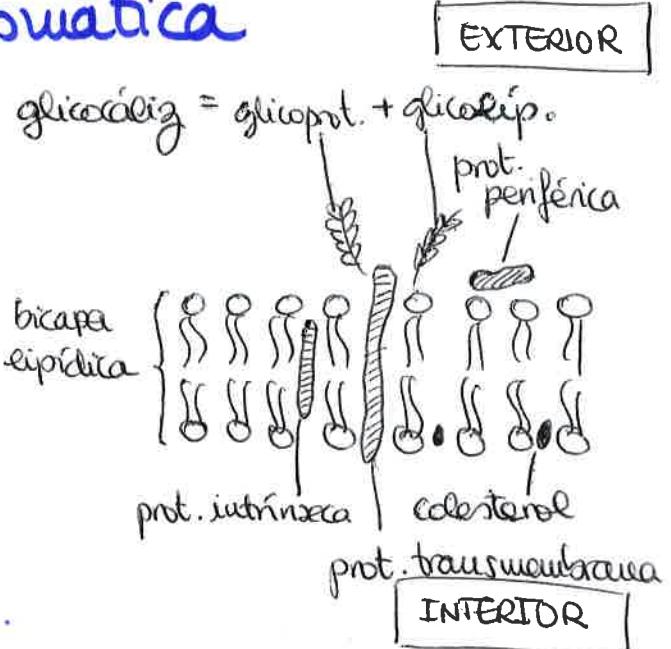
* SEMELLANZAS:

- Enxuadas por segregación celular.
- Depositadas sobre a membrana plasmática.
- Participan na protección e o sostén da célula.

□ Membrana plasmática

* ESTRUTURA:

Zinger e Nicolson propuxeron o modelo de mosaico fluido (además da fluidez, características polares-métria): bicapa lipídica con proteínas distribuídas irregularmente.

* FUNCIONES:

- Illar físicamente a célula.
- Regular o intercambio de substancias e controlar a eliminación de resíduos e a liberación de produtos celulares.
- Manter a estrutura celular, xa que as súas proteínas fixan o citoesqueleto.
- Communicar a célula coa súa contorna, grazas a proteínas que reconócen e responden a moléculas ou cambios.
- Acreditar a súa pertenza a un organismo determinado mediante antíxenos de histocompatibilidade.

* COMPOSICIÓN:

- LÍPIDOS: os máis abundantes son os fosfolípidos (fosfoglicéridos e esfingomielina) e, dos esfingolípidos, os esfingoglicolípidos. Nas células animais existe tamén o colesterol, que se inserre entre as colas hidrofobas dos fosfolípidos.

- HIDRATOS DE CARBONO: oligosacáridos en pequena proporción.

- PROTEÍNAS:

- Funcións:

- Responsables da comunicación celular: transportadoras, receptoras e sinalizadoras.

- Enzimas: conta maior é a actividad metabólica, máis proteínas hai.

- Tipos de proteínas de membrana:

- Integras/extrínsecas: no interior da bicaña. Se atraçam denomi-nadas transmembrana.

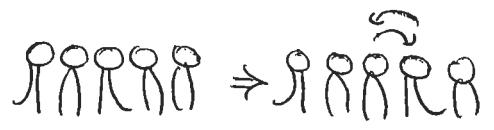
- Periféricas/extrínsecas: a um lado da bicaña (predominam na cara in-terior), unidas às cabeças polares dos lípidos ou a proteínas integras.

- Acoradas: periféricas ancoradas a lípidos ou ao citoesqueleto.

— Movimentos de Lípidos e proteínas —

* Movimentos de Lípidos:

• Difusão lateral: um fosfolípido interca-
biase com outro.

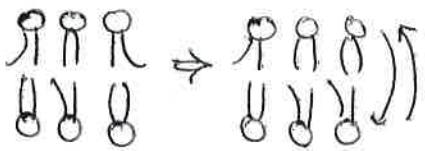
• Rotación: giro sobre o
seu eixo.

• Flexión das cadeas hidrocarbonadas: aumentam ou diminuem o grau de separação.

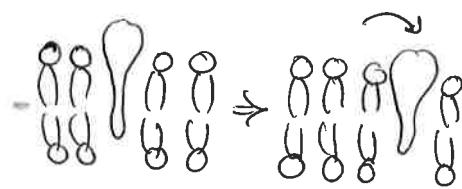
• Translocación/flip-flop: desprazamento e inter-
cambio vertical dentro
de monocapa a outra.

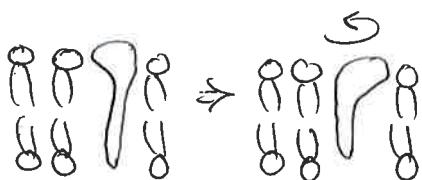
* MOVIMENTOS DE PROTEÍNAS:

- Difusión lateral:

movimento ao longo da membrana.

- Rotación: movimento ao redor dum eixe perpendicular á membrana.

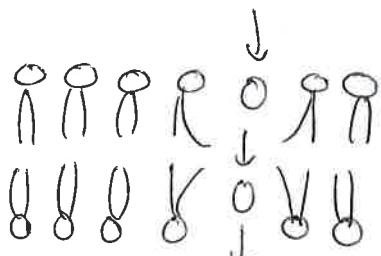

* INTERCAMBIO DE SUBSTANCIAS:

A membrana plasmática ten permeabilidade selectiva.

- Transporte pasivo: a favor dun gradiente químico ou electroquímico (sen gasto de enerxía), do lado con maior concentración ao de menor.

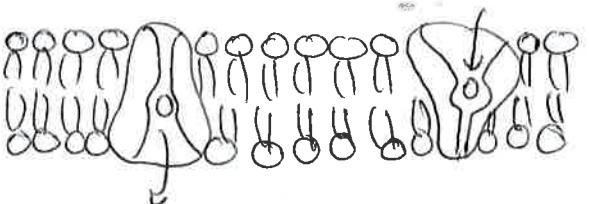
- Difusión simple: As moléculas liposolubles atravessan a membrana dissolvéndose na bicapa.

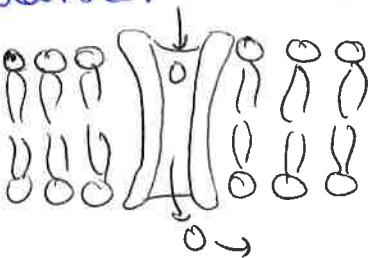
Tamén poden pasar pequenas moléculas polares sen carga mediante poros (estruturas proteicas tubulares que atravessan a membrana e cos dous extremos abertos).

- Difusión facilitada: determinadas substancias, ións ou moléculas polares, entrar ou sair mediante proteínas intrínsecas.

- Por proteínas transportadoras de transmembra (permeases): cambian de forma.

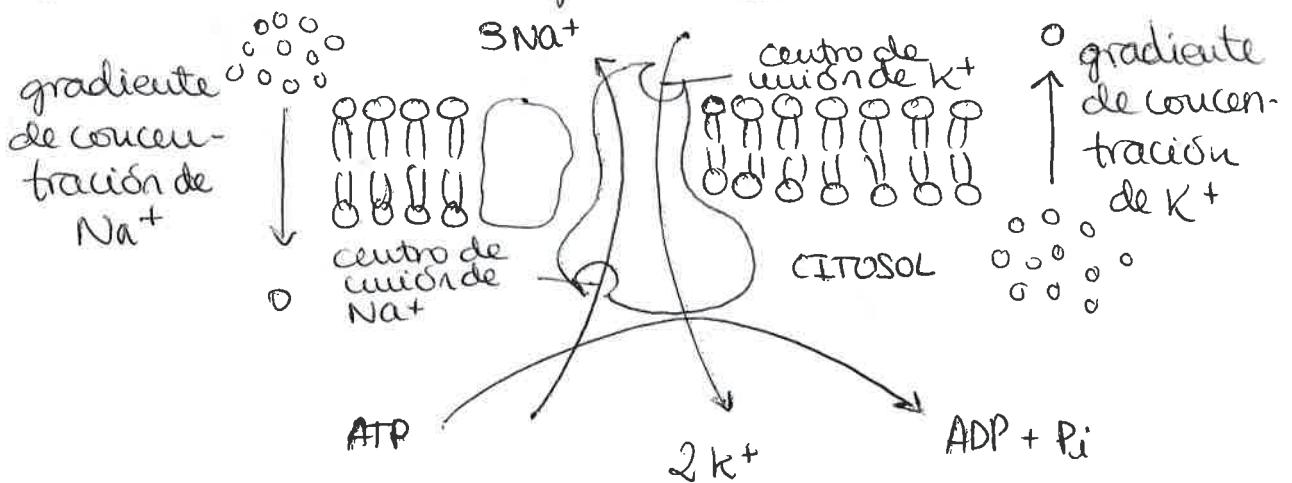

- Por proteínas integrais de membra na (caules): estruturas tubulares repletas de agua que atravessam a membrana e, segundo factores físicos ou químicos podem abrirse ou fecharse.

- Transporte activo: com gasto de ATP.
- Primário: empregando proteínas (bombas).

Bomba de sodio-potássio:

- Secundario: empregando proteínas cotransportadoras ou intercambiadoras. Utiliza os gradientes xerados no transporte activo primario para extraer ou introducir outras substancias, como a glicosa.

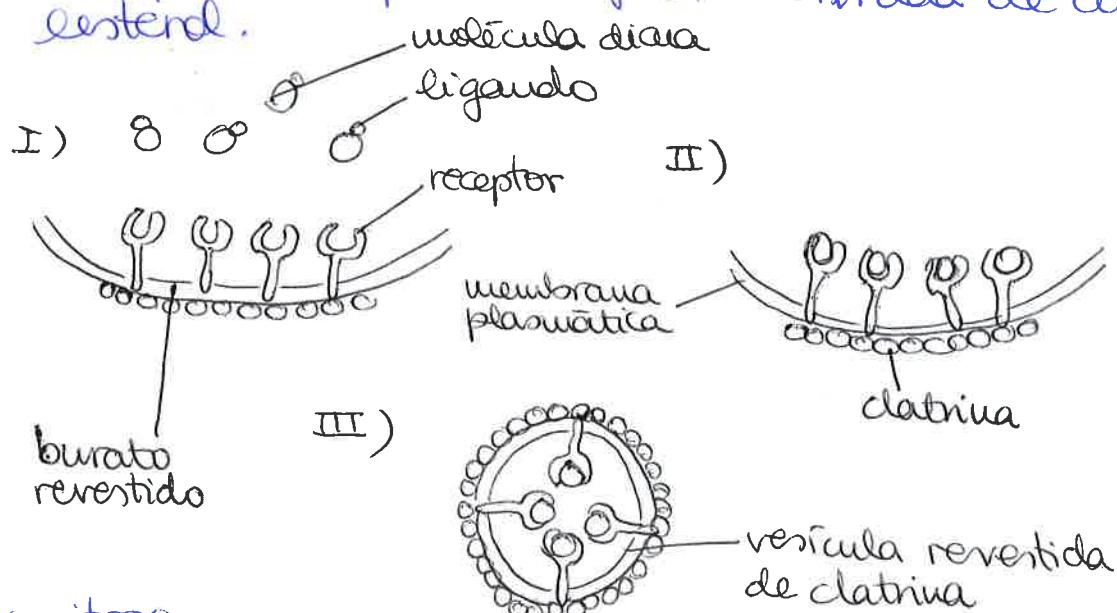
• Transporte con deformación de membrana: require enerxía.

- Eudocitose:

- Fagocitose: nas amebas e nas células sanguíneas.

- Pinocitose: entrada de líquidos e pequenas partículas.

- Eudocitose mediada por receptores: certos receptores da membrana reconhecen a determinados ligandos. A proteína destes receptores é a clatrina. Os ligandos están en depressões da membrana (buratos revestidos). As moléculas de clatrina polimerizase e formam unha vesícula. Este sistema permite, por exemplo, a entrada de colesterol.

- Exocitose.

—Comparación membrana-pared—

*ESTRUTURA

M mosaico fluido: bicapa lipídica con proteínas integradas ou sobre ela.

P fibras de celulosa nunha matriz de polisacáridos e proteínas.

M lípidos, proteínas e glicímeros.

*COMPOSIÇÃO

P celulosa

M regular o passo de substâncias.

*FUNÇÃO

P dar forma, suporte e protecção.

□ Citoosol / Mialoplasma

É un medio acuoso, con consistencia de xel, no interior do citoplasma (espazo entre a membrana e o núcleo). Defíñese como o citoplasma sen orgánulos ou como a fracción soluble do citoplasma.

Está composto por auga, proteínas (sobre todo enzimas), aminoácidos, nucleótidos, metabolitos intermedios das rutas degradativas e de biosíntese...

□ Citoesqueleto

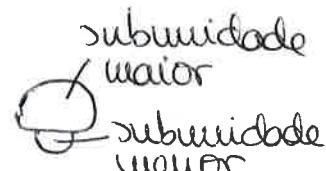
É uma rede de filamentos lipoproteicos que determinam a organização do citoplasma e o movimento.

- Microfilamentos: de actina e miosina; permitem a contração muscular.
- microtúbulos: estruturas cilíndricas de tubulina; formam os centriolos e os cílios e flagelos.
- Filamentos intermedios: de queratina; formam a lámina nuclear (estrutura da zona próxima ao núcleo à periferia).

□ Órgãos citoplasmáticos sem membrana

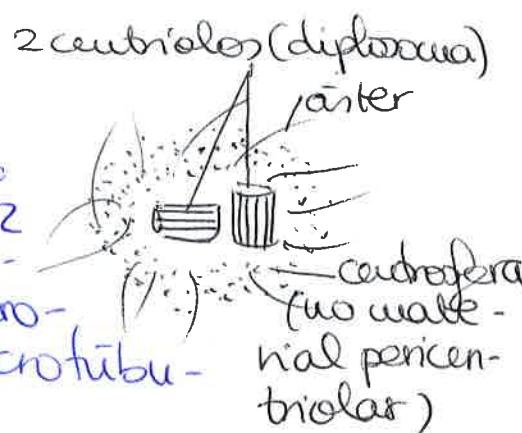
Ribossomas

São macromoléculas compactas que podem atropelar pegadas ao retículo endoplasmático pela subunidade maior, livres ou agrupados formando poliribossomas/pelissomas (vários ribossomas traduzindo o mesmo ARNm). Estão formados por proteínas e ARNr. Intervêm na síntese de proteínas.

Centrosoma

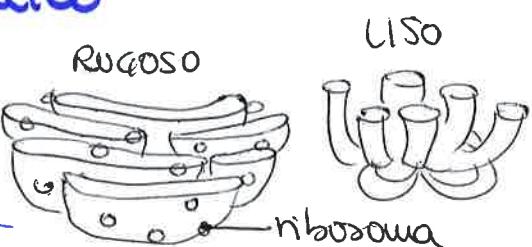
Localizase ao lado do núcleo nas c. animais. Consiste em 2 centriolos rodeados dum material pericentriolar e uns microtúbulos (áster). Organiza os microtúbulos na mitose.

□ Órgánulos citoplasmáticos de membrana non enerxéticos

Retículo endoplasmático

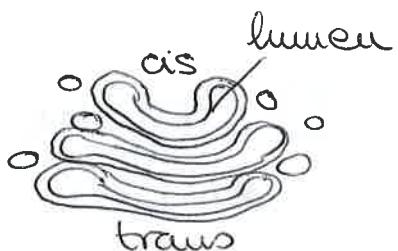
Constituído por cisternas de membrana intercomunicadas coas membranas nucleares e plasmática.

O R.E.R. sintetiza proteínas, almacéna-as e transporta-as. O R.E.L. sintetiza, almacena e transporta lípidos.

Aparello de Golgi

É un sistema de cisternas apiladas formando o dictíosoma. Presenta vesículas que derivan do R.E.R.

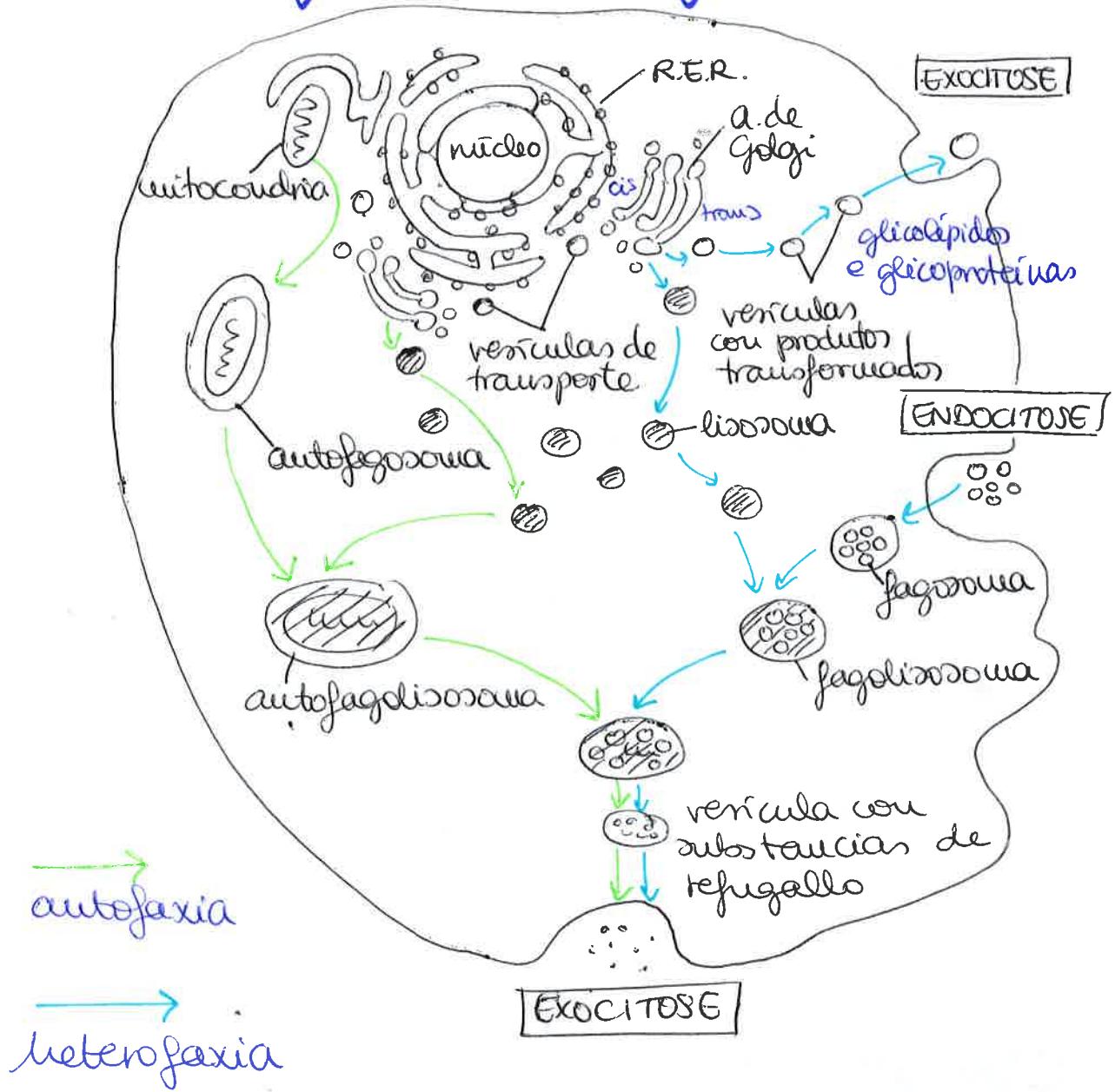
A cara cis é a máis cercana ao núcleo e posúe sáculos de menor diámetro e membrana máis fina. A cara trans é de maior tamaño e membrana máis gorda.

Ocupase da maduración, almacenamento e transferencia de glicoproteínas e glicolípidos; da síntese da parede celular e o acrosoma; da formación do tabique telofásico en c. vexetais (fragmoplasto); e na formación dos lisosomas.

Lisosomas

Son vesículas que conteñen enzimas dixeritivas. Os lisosomas primarios están cargados de enzimas e non participan en procesos dixeritivos e os secundarios están implicados na dixeritión celular. Intervénen na autofagia (recambio de componentes celulares) e na heterofagia (nutrición e defensa).

—Autofaxia e heterofaxia—

Peroxisomas

Contém catáreas (eliminam H_2O_2) ou oxidases (oxidam ác. graxas, a.a...). Intervêm em processos metabólicos: fotorespiração, detoxificação (em bactérias, como a degradação do etanol no fígado) e na β -oxidação de ác. graxas nas sementes oleaginosas que estão a xeromolar (este tipo de peroxissomas são englixiados).